

Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

Üniversite Öğrencilerinin Lise Eğitimini Algılamaları ve İyileştirme İle İlgili Öneriler

Tuğba Yanpar^{*}, Ramazan Özen^{}**

^{*} Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi, tyanpar@yahoo.com

^{**} YÖK Denetleme Kurulu Üyesi

Özet. Bu araştırmanın amacı, lise eğitimlerini yeni tamamlamış bulunan üniversite 1. sınıf öğrencilerinin lisedeki eğitim programlarının sorunlarını algılamalarını tespit etmek ve program süreçlerinin iyileştirilmesi ile ilgili öneriler oluşturmaktır. Üniversitede daha nitelikli öğrencilerin öğrenim görmeleri için lise eğitiminin aktif, üretken, program standartları nitelikli olarak belirlenmiş ve çağdaş bir hale getirilmesi gerekmektedir.

Bu araştırma Zonguldak Karaelmas Üniversitesine bağlı 12 fakülte ve yüksekokulun 38 bölümünde 1. sınıfta okuyan toplam 607 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Algılamaları tespit etmek için anket ve görüşme yapılmıştır. Niceliksel olarak algılamalarla ilgili frekans ve yüzdeler, aritmetik ortalamalar ve varyans analizleri SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır. Bu çalışma, liseden mezun olalı uzun zaman olmayan ve üniversite süreçlerinde bulunan öğrenciler üzerinde yapılması nedeniyle lisedeki programların hedef, içerik, süre, öğrenme-öğretme süreçleri ve değerlendirme boyutlarıyla iyileştirilmesine dönük öneriler sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Lise eğitimi, lise programı.

Perceptions of the University Freshmen Students on High School Education and Proposals

Abstract. The purpose of this study is to determine the perceptions of the university freshmen students on problems of high school curriculum and

proposals on curriculum process. High school education should be active, productive, qualitative and contemporary for qualitative university students.

The sample of the study was 607 students in Zonguldak Karaelmas University. The survey and interviews were used for the determination of students perceptions. Frequencies, percentages, mean and Anova analyses were used. Results of this study, provide suggestions on recovery of high school education. Because it hasn't been so much time that the students were graduated from high school, perceptions and suggestions on curriculum aims, content, time, learning and teaching process and evaluation can be useful for recovery of high school education.

Key Words: High School Education, Curriculum of High School.

Ülkemizin gelişmişliğinin en önemli göstergesi nitelikli eğitim düzeyidir. Okul öncesinden başlayarak tüm formal eğitim kurumlarında amaç istenen bu düzeyi yakalamaktır. Bu düzeylerden birisi de ortaöğretimdir. Ülkemizde son zamanlara kadar ilköğretimin sekiz yıla çıkarılması ile ilgili çalışmalara ağırlık verilmekteydi. Alınan mesafelerin olumlu olması ortaöğretimde de yeniden yapılanma gereğini ortaya çıkarmıştır. İlköğretim ile orta öğretim arasındaki kopukluklar giderilmeli ve tutarlı olmalıdır.

Ortaöğretim 15-18 yaş grubunu kapsamaktadır. Ülkemizde ortaöğretim kurumları olan genel liseler 3 yıllıktır. Ancak, Anadolu liseleri, mesleki ve teknik liseler 4 yıllıktır. Bu okullardan özel okullar dışındakiler parasızdır. Ortaöğretim, ilköğretime dayalı en az üç yıllık öğrenim veren genel, mesleki teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsamaktadır. Orta öğretimin amacı; öğrencilere asgari ortak bir genel kültür vermek, birey ve toplum sorunlarını tanıtmak ve çözüm yolları aramak, ülkenin sosyo-ekonomik ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak bilinci kazandırarak öğrencileri ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime, mesleğe, hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır. 2001-2002 öğretim yılında 6 bin ortaöğretim kurumunda 2.3 milyon öğrenci öğrenim görmekte, 134.8 bin öğretmen görev yapmaktadır. Okulların % 92'si, Öğrencilerin % 97'si ve öğretmenlerin % 94'ü resmi niteliktedir. Okulların % 43'ü, Öğrencilerin % 64'ü ve öğretmenlerin % 52'si genel ortaöğretimde yer almaktadır (M.E.B., 2001).

Lise eğitimi amaçları bakımından son derece gerekli bir devredir. Atatürk 1 Mart 1922'de T.B.M.M.'ni açış konuşmasında şunları söylemektedir. "Efen-diler, ilk ve son öğretim basamağı arasında ortaöğretim gerekliliği söz götürmez. Ortaöğretimin amacı, yurdun gereksindiği türlü iş ve sanat sahiplerini

yetiştirmek ve yükseköğretime aday hazırlamaktır. Ortaöğretimde eğitim ve öğretim yönteminin işe ve uygulamaya dayanması ilkesine uymak kesin olarak gereklidir. Kadınlarımızın da sözü geçen öğrenim basamaklarından geçirilerek yetiştirilmesine önem verilecektir (Atatürk'ün Milli Eğitimimizle İlgili Düşünce ve Buyrukları, 1979: 13).

Günümüzde dünya ülkelerinde gelişmeler hızla artmıştır. Bu noktadan hareketle her şeyden önce zorunlu eğitim sekiz yıla çıkarılmıştır ve sağlam bir temel oluşturulmuştur. Orta öğretim sisteminin yeniden yapılandırılması için uygun bir zemin günümüzde oluşturulmuştur 12 yıla çıkarılması için planlamalar yapılmaktadır. 10 Aralık 2001 tarihinde M.E.B. 2002 bütçesinin T.B.M.M. genel kurulunda görüşülmesi sırasında Milli Eğitim Bakanı Bostancıoğlu bilgi ve teknoloji çağının getirdiği değişimden bahsederken her tür kademedeki eğitimde uluslararası rekabet gücünü arttıracak şekilde niteliğin yükseltilmesi ve genişletilmesinin esas alındığını vurgulamıştır. Bu bağlamda orta öğretimde dahil tüm alanlarda çağın gereklerine ve toplumun gereksinimlerine uygun öğrenci merkezli eğitim yapılması, hiç bir nedenle hiç bir bireyin eğitim süreci dışında kalmaması, her bireyin yaşam boyu sürekli eğitim yoluyla geliştirilmesi, eğitimin her kademesinin teknoloji ile desteklenmesi ve eğitim sisteminin, belirlenen hedefler doğrultusunda çağımızın bireysel ve ulusal gereksinimlerini karşılayacak bir hizmet anlayışıyla, örgütüyle, bütçesiyle, yönetimiyle ve kurumlarıyla yeniden yapılandırılması vazgeçilmez hedeflerimiz arasındadır (M.E.B. 2001). İletişim ve ulaşım teknolojisinin çok geliştiği çağımızda okul artık bilgi merkezi olmaktan daha çok bilgiyi edinme yollarını öğrenme merkezi haline gelmiştir. Alwin Toffler'in ifadesi ile diplomaların ömrü artı 5 yıla sınırlıdır (Toptan, 2001: 4).

Yeniden yapılandırma sürecinde mevcut sorunların bilinmesi, standartların belirlenmesi ve çözümleri oluşturulması son derece önemli aşamalardır. Son zamanlarda tüm dünyada eğitimle ilgili yapılan araştırmalar öğrenci merkezli aktif eğitim üzerinedir. Öğrenme süreçleri ön plandadır. Bizim ülkemizde de araştırmalar aynı seviyelere ulaşmıştır. Ancak ülke geneline bakıldığında lise eğitimimizde büyük sorunlar mevcuttur. Standartları belirlemek güçtür. Her şeyden önce çok farklı lise türleri vardır ve ilköğretimde yönlendirme sağlıklı yapılamaktadır. Hatta lisedeki alan yönlendirmeleri de yeterince bilinçli değildir. Gençlerin yetiştirilmesinde bilişsel, duyuşsal ve devinsel boyutlar bütünleştirilmemektedir. Bireysel, sosyal ve ekonomik boyutlar esas alınmamaktadır. Bilim, teknoloji ve uygulama boyutları dengelenmemektedir (Alkan 2001: 16). Bir diğer sorunda ortaöğretim ile yükseköğretim arasında bir tür kopuş ifade eden öğrenci arz-talep dengesizliğindeki artıştır. Üniversiteye girişin zorlaşması ve rekabetin artması toplumun pek

çok kesimini tedirgin etmektedir. Türkiye’de üniversite öncesi eğitim öğretim süreci ve bu süreç boyunca gösterilen çabaların büyük bir çoğunluğu, üniversite giriş sınavına endekslenmiş durumdadır (Köse 1999: 52). Lise eğitimi ile ilgili çalışmaların bazıları üniversite sınavlarındaki başarı ile ilgilidir. Başarıda ailenin, lise türünün, dersanelerin vb. etkisi araştırılmıştır (Günçer, Köse 1993). Son zamanlarda öğretim süreci ile ilgili olarak alanların öğretimlerinde kullanılabilecek aktif öğrenme- öğretmen yaklaşımları ağırlıklı olan çalışmalara daha sık rastlanmaktadır. Ancak öğrenciler üniversite sınavına gelecek kaygısı ile daha çok yönlendikleri için lise derslerinden gereken verim alınamamaktadır. Lise bitirme derecesinin sınav puanına katılması bile öğrencileri dersanelerden kurtarmamaktadır. Bu durumun bir sakıncası da objektif değerlendirmenin öğretmenler tarafından yapılmamasıdır. Tüm okullar ve öğretmenler kendi öğrencilerinin üniversiteye girmeleri için notları yükseltebilirler. Bu durumu gidermek için okulların ÖSYM’deki başarılarına bakılarak notlar düzeltilse de bu sakınca tümüyle ortadan kalkmayabilir (Sönmez 2000: 72). Sorunlardan biriside lise öğretmenlerinin motivasyon ve yeterlikleri konusunda da eksikliklerin olmasıdır. Lise öğretmenlerinin günlük plan hazırlama zorunluluğu yoktur. Denetleme olayları ilköğretim kadar yapılmamaktadır. Dolayısıyla öğretmenler genelde konu merkezli bir program anlayışını benimseyerek, öğrenci özelliklerini dikkate almadan ders kitaplarındaki konulara göre derslerini işlemektedirler. Bu tür sorunlar öğretmen merkezli bir eğitimden öğrenci merkezli bir eğitime geçişi güçleştirmektedir. Yapılan bir araştırmaya göre; orta öğretim kademesindeki gençlerin başlıca sorunları: (1) üniversiteye girememe, (2) işsizlik ve (3) meslek edinmedeki güçlüklerdir. Lise öğrencilerinin okulla ve gelecekle ilgili sorunlarının yanısıra psikolojik sorunları da olmaktadır. Okullarda ise en çok öğretim yapılmaktadır. Özellikle gençlerin duygusal ihtiyaçlarını karşılayacak ve sosyal ilişkilerini geliştirecek etkinliklere çok az yer verilmektedir (Doğan 1997:15). Oysa sadece bilişsel boyuta ağırlık vermek artık yetmemektedir. Öğrenciler çoklu zekaya sahiptirler ve eğitimin her basamağında zeka alanlarının gelişimine aktif olarak ağırlık verilmelidir. Zeka alanları Gardner tarafından (1983) dil zekası, mantık-matematiksel zeka, müzikal zeka, uzamsal zeka, vücut-hareket zekası, öze dönük zeka, sosyal zeka ve doğa zekası olmak üzere sekiz kategoride sınıflandırılmıştır (Checkley 1997). Bu kuramın lise öğrencilerinin kendilerini keşfetmeleri üzerinde olumlu etkisine dönük çalışmalar yapılmıştır (Emig, 1997; Branton 2001; Hoover, Taylor 1998). Bunun yanında oluşturmacı (Constructivism) ve işbirlikli öğrenme gibi aktif öğrenme yaklaşımları her kademe ve ders için önerilmektedir. Ülkemizde ise dersler genelde düz anlatım yöntemi ve soru-cevap tekniği ve ders kitabı ağırlıklı olarak işlenmektedir. Bu noktada gereken önlemler alınmalıdır. Bunun yanında öğrencilere gereken rehberlik

hizmetleri sağlanmalıdır. Bu durumu oluşturmak öğrenci kişilik hizmetlerinin sağlıklı verilmesi ile mümkündür. Gençlik, toplumun geleceği için bir yatırımdır. Gençliğin geleceğe güvenle bakabilmesi için gerekli koşullar sağlanmalı, onlara güvenilmeli ve sorumluluk verilmelidir. Lisedeki sorunların çözülmesinde öğrenciler yanında okul programları, aileler, öğretmen vb. öğeler çok sağlıklı bir iletişim ortamına sahip olmalıdırlar. Kısacası gençlerin eğitimi bilimsel, profesyonel ve kültürel esaslara göre yeniden yapılandırılmalıdır (Alkan, 2001: 17).

Gençlerin lise eğitimi ile ilgili kendi görüşleri de yeniden yapılandırma için son derece önemlidir. Bu noktadan hareketle bu çalışmada liseden yeni mezun olmuş üniversite gençlerinin görüşleri üzerinde araştırma yapılmıştır.

Araştırmanın problemleri:

- 1- Üniversite 1. sınıf öğrencilerinin lise eğitimi ile ilgili sorunlar hakkındaki görüşleri nelerdir?
- 2- Üniversite 1. sınıf öğrencilerinin lise eğitimi ile ilgili önerileri nelerdir?

şeklinde ifade edilmiştir.

Bu problemler yanında, öğrencilerin kişisel özellikleri, mezuniyet dereceleri ve lise türlerine göre görüşlerinin değişip değişmediği de cevap aranan problemlerdir. Bu problemlere cevap aramak amacıyla Zonguldak Karadeniz Üniversitesi 1. sınıf öğrencilerinin görüşleri alınmıştır.

Yöntem

Betimsel bir araştırma olan bu çalışmada veriler anket ve görüşme yoluyla elde edilmiştir. Zonguldak Karadeniz Üniversitesinde 12 fakülte ve yüksek okulun 38 bölümünde okuyan toplam 607 öğrenci üzerinde anket uygulanmıştır. Ayrıca bu öğrencilerden 53'ü ile görüşme yapılmıştır. Aşağıda öğrencilerin çeşitli özelliklerine ilişkin bulgular tablolar halinde yer almaktadır.

Toplam 12 fakülte ve yüksek okuldaki öğrencilerin dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur.

Öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları Tablo 2'de sunulmuştur.

Lise Türlerine göre öğrenci dağılımları Tablo 3'de sunulmuştur.

Lise Bitirme derecelerine göre öğrenci dağılımları Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Z.K.Ü. Fakülte ve Yüksekokulları 1. Sınıf Öğrencilerinin Dağılımı

Fakülte veya Yüksek Okul Adı	f	%
Ereğli Eğitim Fakültesi	120	19,8
Alaplı Meslek Yüksek Okulu	99	16,3
Tıp Fakültesi	27	4,4
Bartın Orman Fakültesi	42	6,9
Bartın Meslek Yüksek Okulu	86	14,2
Mühendislik Fakültesi	50	8,2
Devrek Fen-Edebiyat Fakültesi	44	7,2
Çaycuma İktisadi İdari Bilimler Fakültesi	20	3,3
Karabük Teknik Eğitim Fakültesi	29	4,8
Safranbolu Meslek Yüksek Okulu	30	4,9
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu	30	4,9
Zonguldak Meslek Yüksek Okulu	30	4,9
Toplam	607	100

Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	F	%
Kız	246	40
Erkek	361	60
Toplam	607	100

Tablo 3. Öğrencilerin Mezun Oldukları Lise Türlerine Göre Dağılımı

Lise Türü	F	%
Genel lise	225	37,1
Anadolu Lisesi	49	8,1
Teknik Lise	53	8,7
Super Lise	88	14,5
Fen Lisesi	3	0,5
Öğretmen Lisesi	13	2,1
Diğer	175	28,9
Toplam	606	100

Tablo 4. Öğrencilerin Lise Bitirme Derecelerine Göre Dağılımı

Bitirme Derecesi	F	%
Orta	203	33,4
İyi	316	52,1
Pekiyi	88	14,5

Liseden mezun oldukları alana göre öğrenci dağılımları Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. Öğrencilerin Liseden Mezun Oldukları Alanlara Göre Dağılımı

Mezun Oldukları Alan	F	%
Sözel	137	22,6
Sayısal	264	43,6
Eşit ağırlıklı	158	26,1
Diğer	47	7,8
Toplam	606	100

Üniversiteye girişteki puan türüne göre öğrenci dağılımları Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Öğrencilerin Üniversiteye Girişteki Puan Türüne Göre Dağılımı

Puan Türü	F	%
Sözel	125	206
Sayısal	273	45,0
Eşit Ağırlık	209	34,4
Toplam	607	100

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın problemlerine cevap aramak amacıyla üniversite 1. sınıf öğrencilerinin görüşleri hakkında anket hazırlanmıştır. Anket, Kişisel Bilgiler, Lise eğitiminde sorunlar ve lise eğitiminin iyileştirilmesi ile ilgili öneriler şeklinde üç bölümden oluşmaktadır. Sorunlar ve önerilerle ilgili toplam 43

madde yer almıştır. Anket geliştirilirken önce mevcut üniversite 1. sınıf öğrencilerinden bazılarında aldıkları lise eğitimlerindeki sorunlar ve çözümleri ile ilgili açık uçlu sorular sorulmuştur. 53 öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Bu görüşler niteliksel olarak lise eğitimindeki sorunlar ve öneriler olarak kodlanmıştır. Ayrıca, literatür taranmıştır. Hazırlanan anket maddeleri uzman kişilerin görüş ve önerileri de alınarak belirlenmiştir. Anket maddeleri öğrencilerin katılma derecelerini belirlemek üzere cümleler halinde yazılmıştır. Her cümlenin karşısında tamamen katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum ve tamamen katılmıyorum olmak üzere beşli dereceleme ölçeği yer almıştır.

Verilerin Analizi

Anket verileri SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Anketin birinci bölümü olan kişisel bilgilerde öğrencilerin fakülte ve yüksekokullara, cinsiyete, mezun oldukları lise türü, bitirme dereceleri, alanlara göre dağılımları vb. özellikler için frekans ve yüzdeler belirlenmiştir.

Lise eğitimine ilişkin sorunlar ve önerilerle ilgili görüşler için de frekans ve yüzdeler bulunmuştur. Ayrıca, öğrencilerin lise bitirme derecelerine göre ve mezun oldukları lise türlerine göre fark olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Öğrencilere kişisel bilgi olarak lise eğitimlerinin üniversiteye katkısı sorulmuştur ve derecelendirilmiştir. Aşağıda lise eğitiminin katkısına ilişkin öğrenci görüşleri Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Lise Eğitiminin Üniversiteyi Kazanmadaki Katkısına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Görüşler	f	%
Hiç Katkısı Yok	41	6,8
Katkısı Yok	219	36,1
Kararsızım	78	12,9
Katkısı Var	219	36,1
Çok Katkısı Var	49	8,1
Toplam	606	100

Tablo 7 incelendiğinde Öğrencilerin % 43'ü üniversiteyi kazanmada katkısının olmadığını, % 13'ü kararsız kaldıklarını, % 44'ü ise katkısı olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgular lise eğitimi ile üniversite hazırlık arasında bir kopukluk olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin Bitirme Derecelerine Göre Lise Eğitimi ile ilgili görüşleri arasında bir fark olup olmadığına bakmak için Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. Veriler Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8. Bitirme derecelerine Göre Lise Eğitimine İlişkin görüşlerin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P
Gruplar Arası	5478,433	2	2739,217	6,439	>0,002
Gruplar İçi	252704,0	594	425,428		
Toplam	258182,4	596			

Tablo 8'deki varyans analizi sonucu, öğrenci görüşlerinin bitirme derecelerine göre değiştiğini göstermektedir. Farkın hangi bitirme derecesine göre değiştiğini anlamak için Scheffe testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Scheffe Testi Sonuçları

Bitirme Derecesi	1(orta)	2(iyi)	3(pekiyi)
1(orta)		,037	,004
2(iyi)	,037		,262
3(Pekiye)	,004	,262	

Tablo 9'a göre, orta derece ile mezun olan öğrencilerin görüşleri iyi ve pekiyi derece ile mezun olan öğrencilere göre anlamlı derecede farklılık göstermektedir. İyi derece ile bitiren öğrencilerle pekiyi derece ile bitiren öğrencilerin görüşleri arasında ise anlamlı bir fark yoktur.

Öğrencilerin mezun oldukları lise türlerine göre lise eğitimi ile ilgili görüşleri arasında bir fark olup olmadığına bakmak için Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. Veriler Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10. Mezun Olunan Lise Türlerine Göre Lise Eğitimine İlişkin Görüşlerin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P
Gruplar Arası	10445.372	6	1740.895	4,141	.000<0.01
Gruplar İçi	247601.0	589	420.375		
Toplam	258046.4	595			

Tablo 10'daki varyans analizi sonucu, öğrenci görüşlerinin mezun olunan lise türüne göre değiştiğini göstermektedir. Farkın hangi bitirme derecesine göre değiştiğini anlamak için Scheffe testi yapılmıştır. Sonuçlar, Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Mezun olunan Lise Türüne Göre Fark Olup Olmadığına İlişkin Scheffe Testi sonuçları

Mezun Olunan Lise Türü	1	2	3	4	5	6	7
1. Genel Lise		.549	.217	.356	1.000	.261	.029*
2. Anadolu lisesi			1.000	1.000	.973	.912	1.000
3. Teknik Lise				.998	.950	.965	1.000
4. Süper Lise					.977	.855	1.000
5. Fen Lisesi						.795	.964
6. Öğretmen Lisesi							.902
7. Diğer Liseler							

* p<0.05

Tablo 11'e göre, mezun olunan lise türleri arasında fark sadece genel lise ile diğer liseler arasındadır. Bunun dışında yukarıda belirtilen lise türleri arasında anlamlı bir fark yoktur. Yukarıda belirtilen lise türlerindeki öğrencilerin görüşleri birbirine benzerdir. Farkın çıkmaması ülke olarak tüm liselerde benzer sorunların olduğunu bir göstergesi olarak görülebilir.

Lise Eğitimindeki Sorunlara İlişkin Görüşlerle İlgili Bulgular ve Yorum

Lise eğitimindeki sorunlara ilişkin maddeler, programa, öğretmene ve öğrencilere ilişkin olmak üzere üç alt başlıkta tablolarda sunulmaktadır. Programla ilgili sorunlara ilişkin bulgular Tablo 12'de yer almaktadır.

Tablo 12. Lise Programlarındaki Sorunlara İlişkin Görüşler

Madde	Tamamen Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyor		Kesinlikle Katılmıyor	
	f	%	f	%	f	%	f	%	F	%
Lisede sosyal faaliyetler yetersizdir.	231	38,1	213	35,1	44	7,2	91	15,0	28	4,6
Lise eğitimi üniversiteye yönlendirmede son derece yetersizdir.	253	41,7	187	30,8	76	12,5	65	10,7	26	4,3
Öğretmenler lise eğitim programını (müfredatı) yetiştirme kaygısıyla çok fazla konuyu öğrencilere yüklemektedir.	209	34,5	225	37,1	68	11,2	81	13,4	23	3,8
Lisede sınıflar kalabalıktır.	181	29,8	210	34,6	59	9,7	111	18,3	46	7,6
Lisedeki derslerin içeriği ile üniversiteye hazırlık arasında büyük kopukluk vardır.	308	50,7	184	30,3	49	8,1	52	8,6	14	2,3
Lisede araç-gereçler, laboratuvarlar yetersizdir.	298	49,1	191	31,5	45	7,4	57	9,4	16	2,6
Liselerde yaşamda işe yaramayan çok fazla bilgi öğretilmektedir.	154	25,4	171	28,2	134	22,1	125	20,4	23	3,8
Lise eğitimi 3 yıl yeterlidir.	138	22,7	129	21,3	139	22,9	124	20,4	77	12,7

Tablo 12 incelendiğinde ise, sosyal faaliyetlerin yetersizliğine öğrenciler % 73 oranında katılmaktadırlar. Katılmayanların oranı ise sadece % 20'dir. "Lise eğitimi Üniversiteye yönlendirmede son derece yetersizdir" görüşüne ise öğrenciler % 72 oranında katıldıklarını ifade etmektedirler. Bu sonuç, ÖSS sınavlarındaki sorularla lise programının örtüşmemesinden kaynaklanabilir. Hiç katılmayanların oranı ise % 4'dür. Toplam katılmama oranı ise % 15 olarak düşüktür. "Öğretmenler lise eğitim programını (müfredatı) yetiştirme kaygısıyla çok fazla konuyu öğrencilere yüklemektedir." görüşüne öğrenciler toplam % 72 oranında katılırken % 17 oranında katılmamaktadırlar. "Lisede sınıflar kalabalıktır" ifadesine % 65 oranında katılmaya gösterirken % 26 oranında katılmaktadırlar. Bunun nedeni üniversite öğrencilerimizin farklı bölgelerden gelmelerinden kaynaklanmaktadır. Bazı bölgelerde lise sınıf mevcutları kalabalıkken bazı yerlerde ise azdır. "Lisedeki derslerin içeriği ile üniversiteye hazırlık arasında büyük kopukluk vardır." cümlesine öğrenciler % 81 oranında büyük çoğunlukla katılmaktadırlar. Sadece % 11'i bu görüşe katılmamaktadır. Bu sonuçlara göre, lise eğitim programlarında ya da üniversiteye giriş koşullarında değişiklik gerektiği söylenebilir. Lisede araç-gereçler, laboratuvarların yetersizliği sorununa

üniversite birinci sınıf öğrencilerinin % 82'si katılmaktadır. Bu durum liselerdeki donanım yetersizliğinin bir göstergesi olarak görülmelidir. "Liselerde yaşamda işe yaramayan çok fazla bilgi öğretilmektedir." görüşüne öğrenciler % 54 oranında katılmaktadırlar. Öğrencilerin % 22'si kararsız olduklarını % 25'i de katılmadıklarını belirtmektedirler. Son olarak "Lise eğitimi 3 yıl yeterlidir" maddesine öğrencilerin % 44'ü katılmakta, % 23'ü kararsız kalmakta, % 33'ü ise katılamamaktadır.

Lise programlarındaki öğretmenlere ilişkin sorunlarla ilgili görüşler Tablo 13'de yer almaktadır.

Tablo 13. Lise Programlarındaki Öğretmenlere İlişkin Sorunlarla İlgili Görüşler

Madde	Tamamen Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyor		Kesinlikle Katılmıyor	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Lisede öğretmenler dersleri çoğunlukla kendileri anlatarak işlemektedirler.	127	20,9	309	50,3	50	8,2	106	17,0	17	2,8
Lise derslerindeki sınav sorularının çoğu ezbere dayalıdır.	255	42,0	224	37,1	54	8,9	57	9,4	16	2,6
Öğretmenler lisede günlük yaşamla bağ kurmadan ders işlemektedir.	117	19,3	170	28,1	108	17,9	181	29,9	29	4,8
Deste genelde öğretmen aktiftir.	111	18,3	303	49,9	93	15,3	80	13,2	20	3,3
Lisede branş öğretmenleri yetersizdir.	147	24,2	209	34,4	95	15,7	123	20,0	32	5,3
Lisede rehber öğretmenler yetersizdir.	249	41,0	200	32,9	50	8,2	84	13,8	23	3,8
Derslerde uygulama, deney, gözlem, araştırma, grup çalışması vb. pek yapılmamaktadır.	278	45,9	212	35,0	34	5,6	59	9,7	23	3,8
Lisede öğretmenlerin bazıları notla korkutarak ders işlemektedir.	236	38,9	224	36,9	67	11,0	59	9,7	21	3,5
Öğretmenler derste en çok ders kitabı ve yazı tahtasını kullanmaktadır.	231	38,1	294	48,4	44	7,2	27	4,4	11	1,8
Lisede öğretmen-öğrenci etkileşimi yeterli değildir.	138	22,8	215	35,4	90	14,8	129	21,3	35	5,8

Tablo 13 incelendiğinde öğrencilerin öğretmenlerle ilgili sorunlara katılma derecelerinin yüksek olduğu görülmektedir. Öğretmenlerinin dersleri çoğunlukla kendilerinin anlattıklarına, derslerdeki sınav sorularının çoğunun ezbe-

re dayalı olduğuna, liselerde rehber öğretmenlerin yetersizliğine, öğretmenlerin bazılarının not ile korkutarak dersleri işlediklerine % 70'in üzerinde katılmışlardır. En çok katıldıkları görüş ise, öğretmenlerin derslerde en çok ders kitabı ve yazı tahtasını kullandıkları % 86 ve derslerde uygulama, deney, gözlem, araştırma, grup çalışması vb. pek yapılmadığıdır (% 81). Bu durum öğrencilerin aktif olamadıklarının bir göstergesi olarak görülmektedir. Derslerde öğretmenin genelde aktif olduğuna % 68 oranında katılmaları da bu görüşü desteklemektedir. Oysaki aktif öğrenmeyi temele almak en önemli hususlardan birisidir. Öğrenciler öğretmenlerinin günlük yaşamla bağ kurmadan dersleri işlediklerine ise % 47 oranında katılmakta % 34 oranında katılmamaktadırlar. Lisede branş öğretmenlerinin yetersizliğine ise % 59 oranında katılmakta, % 26 oranında katılmamaktadırlar. Öğrenciler, lisede öğretmen-öğrenci yetersizliğine ise % 58 oranında katılırken % 27 oranında katılmamaktadırlar. Öğretmenle ilgili verilerde en göze çarpan nokta, az materyal kullanmaları ve daha çok öğretmen merkezli bir eğitim yapmalarıdır.

Bu çalışmadaki öğrencilerle doğrudan ilgili sorunlara ilişkin bulgular Tablo 14'de verilmektedir.

Tablo 14. Öğrencilerle İlgili Sorunlara İlişkin Bulgular

Madde	Tamamen Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyor		Kesinlikle Katılmıyor	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Lisede öğrenciler alanlarını bilinçli seçememektedir.	307	50.7	186	30.7	46	7.6	48	7.9	18	3.0
Liseden mezun olan öğrenciler kendilerini ifade etmekte güçlük çekmektedir.	151	24.9	215	35.4	120	19.8	104	17.1	17	2.8

Tablo 14 incelendiğinde, “Lisede öğrenciler alanlarını bilinçli seçememektedirler.” maddesine öğrenciler toplam % 82 oranında katılmışlardır. Sadece % 11'i katılmamıştır. Tamamen katılanların oranı % 50'nin üzerindedir. Bunun nedeni öğrencilere gereken rehberliğin sağlanamaması, kendi ilgi ve yeteneklerinin farkında olmadan bilinçsizce seçim yapmalarından kaynaklanabilir. Üniversite 1. sınıf öğrencileri oldukları için öğrencilere “Liseden mezun olan öğrenciler kendilerini ifade etmekte güçlük çekmektedir.” şeklinde görüş belirtildiğinde % 60'ı katılmış, % 20'si kararsız kalmış ve

% 20'si de katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuç, sınav sisteminin test ağırlıklı olması nedeniyle öğrencilerin düşüncelerini lisede açıklama fırsatını bulamamalarının sonucu olarak görülmelidir.

Lise eğitimindeki sorunlara ilişkin bölümde öğrencilerin görüşlerinin doğruluğunu belirleyebilmek için olumlu görüş maddeleri de ara ara yer almıştır. Aşağıda Tablo 15'de bu yönü maddelerle ilgili bulgular yer almaktadır.

Tablo 15. Sorunlarla İlgili bölümde Yer Alan Olumlu Görüş Bildiren Maddelere İlişkin Bulgular

Madde	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katlıyorum		Tamamen Katlıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Derslerde çoğu zaman öğrenciler aktiftir.	53	8,8	263	43,5	128	21,2	133	22,0	27	4,5
Lisede alınan eğitim yeterlidir.	202	33,3	234	38,6	83	13,7	66	10,9	20	3,3
Lisede öğretmenler alanlarında yeterlidir.	71	11,7	185	30,5	199	32,8	122	20,1	30	4,9

Tablo 15'de görüldüğü gibi "Derslerde çoğu zaman öğrenciler aktiftir." Görüşüne öğrenciler % 53 oranında katılmamakta ve % 21 oranında kararsız kalmaktadırlar. Bu sonuç öğretmenle ilgili bölümde yer alan derslerde genelde öğretmenlerin aktif olduğu sonucu ile tutarlıdır (% 68 oranında katılmışlardır). Öğrenciler "Lisede alınan eğitim yeterlidir." görüşüne ise % 72 oranında katılmamaktadır. Sadece % 14'ü bu görüşe katılmaktadır. "Lisede öğretmenler alanlarında yeterlidir." görüşüne öğrenciler % 42 oranında katılmamakta, % 33 oranında kararsız kalmakta ve % 25 oranında katılmaktadır. Liseden mezun olan öğrencilerden bu görüşe katılmayanların ve kararsız olanların oranı fazladır. Bu durum öğretmen eğitiminin nitelikli sağlanması ile giderilebilir.

Lise Eğitiminin İyileştirilmesine İlişkin Önerilerle İlgili Bulgular ve Yorum

Aşağıda lise eğitiminin iyileştirilmesi ile ilgili öneriler program ve öğretmenler olarak iki alt başlık içerisinde tablolar halinde verilmektedir. Tablo 16 lise programlarının iyileştirilmesine dönük önerileri kapsamaktadır.

Tablo 16. Lise Programlarının İyileştirilmesine Dönük Öneriler Konusunda Öğrencilerin Görüşleri

Madde	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum	
	f	%	f	%	F	%	f	%	F	%
Lise eğitim programından (müfredat) gereksiz konular çıkartılmalıdır.	53	8,7	39	6,4	38	6,3	185	30,5	292	48,1
Lise eğitim programı ile üniversiteye hazırlık birbiri ile tutarlı olmalıdır.	40	6,6	29	4,8	13	2,	135	22,2	390	64,3
Öğrencilerin üniversiteye ve alana yönlendirilmesi lisenin başından itibaren olmalıdır.	56	9,2	23	3,8	27	4,4	104	17,1	396	65,2
Lise eğitimi 4 yıl olmalıdır.	79	13,0	112	18,5	146	24,1	125	20,6	145	23,9
Lisenin birinci yılı mutlaka yabancı dil hazırlık ve bazı temel dersleri kapsamalıdır	55	9,1	42	6,9	65	10,7	152	25,1	292	48,2
Öğrencinin sahip olduğu yeteneğe ve ilgilerine göre seçmeli dersler alması sağlanmalıdır.	45	7,4	11	1,8	25	4,1	135	22,3	390	64,4
Lisede alan seçme nota dayalı değil, ilgi ve yetenekler doğrultusunda yapılmalıdır.	38	6,3	28	4,6	31	5,1	143	23,6	364	60,1
Liselerde rehberlik hizmetleri ve dersleri artırılmalıdır.	33	5,5	30	4,9	30	4,9	182	30,0	332	54,7
Liselerde öğrencilere dönük olarak bilgisayar laboratuvarı ve aktif kullanımı sağlanmalıdır.	42	7,0	15	2,5	14	2,3	106	17,5	430	70,8
Öğrencinin lisede seçeceği alanın belirlenmesi sınavla olmalıdır.	93	15,4	138	22,7	139	22,9	125	20,6	112	18,5
Öğrencinin lisede seçeceği alanın belirlenmesinde öğrenci, öğretmenler kurulu, aile ve yapılacak sınav sonucuna göre karar verilmelidir.	57	9,4	109	18,0	130	21,4	174	28,7	137	22,6
Lisedeki sınavlar üniversiteye hazırlayıcı nitelik taşımamalıdır.	43	7,1	37	6,1	42	6,9	156	25,7	329	54,2
Liselerde çalışkan öğrencilerin erken mezun olmalarına fırsat verilmelidir.	106	17,5	143	23,6	124	20,4	110	18,1	124	20,4
Üniversiteye yerleştirme lise bitirme merkezi sınavı ile yapılmalıdır.	70	11,5	84	13,8	215	35,4	136	22,4	102	16,8

Tablo 16'ya göre, öğrenciler lise eğitim programı ile üniversiteye hazırlığın birbiri ile tutarlı olması, öğrencilerin üniversiteye ve alana yönlendirilmesinin lisenin başından itibaren olması, öğrencinin sahip olduğu yeteneğe

ve ilgilerine göre seçmeli dersler alması, lisede alan seçmenin nota dayalı değil, ilgi ve yetenekler doğrultusunda yapılması, liselerde rehberlik hizmetleri ve derslerinin arttırılması, liselerde öğrencilere dönük olarak bilgisayar laboratuvarı ve aktif kullanımının sağlanması ve lisedeki sınavların üniversiteye hazırlayıcı nitelik taşıması gerektiği önerilerine % 80'in üzerinde katılmışlardır. Öğrencilerin bu öneriler içinde en çok katıldıkları ise, Bilgisayar laboratuvarı olması ve aktif kullanılmasıdır (% 89 oranında katılıyorlar). Çağımız teknoloji ve bilim çağı olduğu için gençler bunun önemini kavramışlardır. Bu nedenle, gereken program geliştirme ve donanım çalışmaları yapılmalıdır. Öğrencilerin bu görüşler içinde ikinci çoğunlukla katıldıkları öneri ise, lise ile üniversiteye giriş tutarlığının sağlanmasıdır. Bu durumda lise ile üniversiteye girişin tutarlı olması gerekir. Programlarda veya üniversiteye giriş sınavında değişimler gereklidir. Diğer önemli derecede katıldıkları konulardan birisi de rehberlik hizmetlerinin ve derslerinin arttırılmasıdır. Gençlik dönemi en kritik dönemlerden birisidir. Ayrıca, ortaöğretim dönemi itibariyle ara ve çok önemli bir dönemdir. Özellikle çocuğun mesleğe yönlendirilmesi için gereken program çalışmaları yapılmalı ve ülke çapında uygulanmalıdır.

Öğrenciler Lise eğitim programından gereksiz konular çıkartılmalıdır (katılma oranı % 79) ve isenin birinci yılı mutlaka yabancı dil hazırlık ve bazı temel dersleri kapsamalıdır (katılma oranı % 73) görüşlerine de % 70'in üzerinde katılmaktadır. Öğrenciler pek çok konuyu gerçek anlamda öğrenememekte ve ezberlemektedir. Bu nedenle kalıcı öğrenme yaşantıları oldukça azdır. Program kapsamındaki konuların azaltılması gerekmektedir. Öğrenciler yabancı dil hazırlık konusunu da önemli görmektedir. Bu faktör çağımızda sağlıklı iletişim için gereklidir. Uluslararası iletişim teknolojisi ile birlikte hızla artmıştır ve yabancı dil bu iletişimi sağlamada en önemli öğedir.

Öğrencilerin katılma derecelerinin % 50 civarında olduğu görüşler ise, lise eğitimin 4 yıl olması, öğrencilerin lisede seçeceği alanın belirlenmesinin sınavla olması, öğrencinin lisede seçeceği alanın belirlenmesinde öğrenci, öğretmenler kurulu, aile ve yapılacak sınav sonucuna göre karar verilmesi, üniversiteye yerleştirmenin lise bitirme merkezi sınavı ile yapılması ve liselerde çalışkan öğrencilerin erken mezun olmalarına fırsat verilmesidir. Öğrencilerin bu maddeler konusunda kararsız kalma oranlarının da fazla olduğu görülmektedir. Bunun nedeni, yeni öneriler olması ve öğrencilerin bu konuda fikirlerinin olmamasından kaynaklanabilir. Bu yeni görüşler özellikle diğer ülkelerdeki eğitim sistemleri incelenerek oluşturulmuştur. Japonya'da (Özen, R. vd. 1996) bir öğrencinin hangi liseye devam edeceği lise giriş sınavı sonucuyla onaylanan akademik başarısına göre kararlaştırılır.

Üniversiteye giriş ise bütün ülke çapında uygulanan ve herkesin katılabildiği yarışma sonuçlarına göre olmaktadır. Gerek normal liselerde gerek meslek liselerinde birinci yıl uygulanan program aynıdır. Akademik program üniversiteye hazırlık programıdır. Sınıflarda kullanımı yaygın olmakla birlikte, yarıdan fazlası kişisel bilgisayarlara sahiptirler. Öğrencilerin iş bulmasına ve yükseköğretime başvurularına bütün öğretmenler yardımcı olmakla birlikte danışman ile sınıf öğretmeni sorumlu olmaktadır. Öğretmenler genelde aynı sınıflara diğer yıllarda da derse girmektedir ve öğrencilerini tanımaktadır. Bu durum, öğretimin devamlılığı, iş rehberliği konularında öğrencilerin karakter gelişimini teşvik etmelerine yardımcı olmaktadır. Üniversiteye giriş herkesin üzerinde çalışmasını gerektiren güçlü bir etki oluşturur. Öğrenciler geniş bir ders seçme şansına sahiptirler. Ders seçimleri genelde öğrencinin hazırlandığı üniversiteye giriş sınavının özellikleri üzerinde toplanmıştır (Özen ve Diğ 1996: 77-91). Fransa’da lise öğretimi bakalorya diplomasıyla sonuçlanmaktadır. Bakalorya hem lise bitirme hem de bitirilen kola göre girilecek yüksekokul ya da fakülteyi saptayan bir diplomadır (Demirel 1992:24).

İsveç ortaöğretiminde ise, öğrenciler gymnasium’da son sınıfta aldıkları notlara göre veya yeterli bilgi ve notların bulunduğu dosya yoksa yetenek testine girmek suretiyle üniversite veya yüksekokula girebilirler. Orta öğretime girişte zorunlu öğretimin son sınıfındaki not ortalamasına göredir. Her bölüm alanıyla ilgili dersleri okutur ve ilgili yükseköğrenim kurumuna öğrencilerini hazırlar. Lise ile üniversite arasında bütünlük vardır (Çelik, 1998:31). İngiltere’de öğrenciler akademik öğretime, teknik öğretime ve modern ortaokullara yönlendirilmektedir. Gramer okulları akademik eğilimli çocuklar için eğitim yaparlar. Öğrenciler genel sertifika sınavlarına hazırlanırlar. Bu sınavı kazananlar yani gramer okullarından mezun olanlar üniversitelerin çeşitli fakültelerine giderler. Eğitim süresi 4 yıldır. Lise öğretmenleri 3 veya 4 yıllık eğitimden sonra 1 yılda öğretmenlik eğitimine tabi tutulmaktadır. Bu durum ülkemizdeki tezsiz yüksek lisans eğitimine benzemektedir. Amerika’da lisede okullaşma oranı oldukça yüksektir. Öğretmenlerin çoğunluğu master ve doktora eğitimi almaktadır. Zorunlu ve seçmeli dersler vardır. Okullarda farklı standartlar olduğu için öğrencilerin üniversiteye girmesinde diploma dışında derslerin niteliği, okulun niteliği, sınıf içindeki yeri, standart sınav sonuçları gibi özellikler üniversiteler tarafından istenir ve değerlendirilir. Alman eğitim sisteminde de farklı okul türleri vardır ve amaçları farklıdır. Genel liseler (Gymnasium) yükseköğretime öğrenci hazırlar. Lisede öğrenim olgunluk”Abitur” sınavları ile sonuçlanır. Olgunluk sınavını başaranlar “Genel Yükseköğrenim Olgunluk Derecesi”ni alırlar. Bu derece bütün üniversite ve yüksekokullarda öğrenim görme hakkını sağlar. Başarılı olamayan öğrenciler diğer okul türlerine

gönderilirler (Demirel 1992: 63-64). Öğrencileri yetenek ve başarılarına göre okullara gönderen bir sistem vardır.

Öğretmenlere dönük önerilerle ilgili veriler Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. Lise Eğitiminde Öğretmenlerle İlgili Önerilere Öğrencilerin Katılma Dereceleri

Madde	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Öğretmen-öğrenci- aile ilişkisi üst düzeye çıkartılmalıdır.	36	6,0	27	4,4	35	5,8	188	31,0	321	52,9
Öğrenciyi derste aktif yapacak uygulama, deney, gözlem, araştırma, grup çalışması vb. öğrenci merkezli çalışmalar yapılmalıdır	40	6,6	17	2,8	16	2,6	166	27,3	368	60,6
Her derse kendi branş öğretmeninin girmesi sağlanmalıdır.	46	7,6	13	2,1	12	2,0	9,6	15,8	440	72,5
Derslerdeki sınav soruları ezbere dayalı değil, öğrencinin gerçek yaşamda karşılaşacağı problemleri ve yorumları içermelidir	40	6,6	24	4,0	41	6,8	134	22,1	368	60,6
Öğrencilerin derste düşüncesini rahatça ifade etmesine fırsat verilmelidir.	40	6,6	33	5,4	19	3,1	153	25,2	362	59,6

Tablo 17’den elde edilen bulgulara göre, yukarıdaki önerilerin hepsincede öğrenciler % 80’nin üzerinde katılmaktadır. En çok katıldıkları öneriler, öğrenciyi derste aktif yapacak uygulama, deney, gözlem, araştırma, grup çalışması vb. öğrenci merkezli çalışmalar yapılmalıdır (% 88) ve her derse kendi branş öğretmeninin girmesi gerektiridir (% 89). Bunu Öğrencilerin derste düşüncesini rahatça ifade etmesine fırsat verilmelidir (% 85) önerisi takip etmektedir. Bu verilere göre öğrenciler aktif öğrenmeyi en güçlü öneri olarak istemektedirler. Sorunlar arasında da öğretmenlerin genelde aktif olduğu ortaya çıkmıştı. Bu sorunun giderilmesindeki en iyi çözüm öğrenciyi derste aktif yapacak öğrenmeleri gerçekleştirmektir. Aktiflik; problem esaslı öğrenmeyi, sorgu aktivitelerini, öğrencinin konu hakkında düşünmesini cesaretlendirecek olan öğretmen ve akranlarıyla diyalogları, bilginin çok yönlü kaynağının açığa çıkarılmasını ve öğrencilerin kavrayışlarını çeşitli şekillerde gösterecek fırsatları içermektedir (Windschitl, 1999). Bunun için araştır-

macı öğrenme yaklaşımı gibi öğrenciyi aktif hale getiren yaklaşımlar kullanılmalıdır (Bevevino, Dengel, Adams, 1999). Ülkemizde lise öğretmenlerinin yetiştirilmesi ile ilgili standartların yükseltilmesi ileride öğretmenle ilgili sorunların azalmasına yol açacaktır. Orta öğretim fen ve matematik alanları eğitimi bölümleri ile Ortaöğretim sosyal alanlar eğitimi mezunları ya da Tezsiz yüksek lisans mezunu olanlar lisede öğretmen olabilmektedir.

Sonuçlar

Bu araştırmanın sonucunda, üniversite birinci sınıf öğrencilerinin lise eğitimindeki sorunlar ve lise eğitiminin iyileştirilmesi için önerileri ile ilgili görüşleri belirlenmiştir. Lisedeki sorunlar eğitim ve öğretim programlarından, öğretmenlerden ve öğrencilerden kaynaklanan sorunlar olarak belirlenmiştir. En önemli sorunlar: lisedeki derslerin içeriği ile üniversiteye giriş arasında büyük kopukluk olması; donanım ve sosyal faaliyetlerin yetersizliği; program konularının yüklü olması; öğretmenlerin derslerde en çok ders kitabı ve yazı tahtasını kullanmaları ve derslerde aktif öğrenme faaliyetlerinin yapılmadığı; sınav sorularının çoğunun ezbere dayalı olması ve rehber öğretmenlerin yetersizliğidir.

Önerilerle ilgili olarak elde edilen sonuçlarda en çok katılan görüş, bilgisayar laboratuvarı olması ve aktif kullanılmasıdır. Bunun yanında lise eğitim programı ile üniversiteye hazırlığın birbiri ile tutarlı olması ve rehberlik hizmetleri ve derslerinin arttırılması gerektiğidir. Bu öneriler yanında öğrencilerin sahip olduğu yeteneğe ve ilgilerine göre seçmeli dersler almasının sağlanması, alan seçiminin ilgi ve yetenekler doğrultusunda yapılması, öğrencilerin üniversiteye ve alana yönlendirilmesi lisenin başından itibaren olması, yabancı dil hazırlık, program konularının azaltılması önerilerine de büyük oranda katıldıkları görülmektedir. Bunun yanında yeni model önerilerine ilişkin görüşlere de sıcak baktıkları % 50 civarında katılım göstermeleri ve bunun yanında kararsız kalanların fazla olmasından anlaşılmaktadır. Bu öneriler lise eğitiminin 4 yıl olması, öğrencilerin lisede seçeceği alanın belirlenmesinin sınavla olması, öğrencinin lisede seçeceği alanın belirlenmesinde öğrenci, öğretmenler kurulu, aile ve yapılacak sınav sonucuna göre karar verilmesi, üniversiteye yerleştirmenin lise bitirme merkezi sınavı ile yapılması ve liselerde çalışkan öğrencilerin erken mezun olmalarına fırsat verilmesidir.

Öğrencilerle yapılan görüşme sonuçları da lise eğitimimizdeki sorunları ortaya koymaktadır. Elde edilen bu araştırma sonuçları, literatür, mevcut durum ve eğitimle ilgili uluslar arası gelişmeler dikkate alınarak şu önerilerde bulunulabilir:

Öneriler

- 1- Üniversiteye girme lise bitirme merkezi sınavı ya da lise bitirme ve ÖSS sınav sonuçları ortalaması ile olmalı ve lisede aldıkları tüm eğitimle ilgili soruları kapsamalıdır. Böylece, öğrenciler lisede aldıkları eğitimi nitelikli olarak öğrenebilirler. Derslere olan ilgi ve motivasyon artabilir. En iyi öğrenme ihtiyaç duyulduğu oranda gerçekleşir. Bu sınavlar yörede yapılırken öğretmenler çalıştıkları okulda değil, başka okullarda görev almalıdır.
- 2- Lise eğitimi 3'er dönemlik ve 4 yıl olmalıdır. Öğrenciler alanlarını bilinçli seçemedikleri için ilk üç yıl ortak eğitim alarak, 4. yılda alan seçimi yapabilirler. Böylece temel sayısal ve fen bilgilerini hepsi öğrenebilir. Bu seçimde adayın isteği, notları, ailesinin ve öğretmenlerinin görüşü ve sınav sonucuna göre karar verilebilir. Öğrencilerin lisede ilgi ve yeteneklerine göre seçmeli dersler almalarına ve çalışkan öğrencilerin erken mezun olmalarına fırsat verilmelidir.
- 3- Programlardaki dersler öğrencinin gerçek yaşamında işine yarayacak, aktif öğrenmeyi sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Ezbere eğitimi ortadan kaldırmak için içerik, öğrenci merkezli yaklaşıma uygun olarak düzenlenmelidir.
- 4- Öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi uygulamalı bir eğitim almaları sağlanmalıdır. Bu eğitimde çok farklı türdeki ve aktif öğrenmeyi sağlayacak metotları kullanmaları sağlanmalıdır.
- 5- Lise eğitiminde kaliteyi sağlamak için bugünkü gibi çok farklı lise türleri değil, standartları belirlenmiş bir lise türü olmalıdır (Meslek liseleri hariç). Böylece öğrenciler Türkiye'nin neresinde olursa olsun eşit ve aynı kalitede eğitimi alabilir. Eğitim konusunda standardı yakalamakta güçlük çeken liselere eğitim konusunda destek kurslar vb. Deneyimli öğretmenler ve eğitimciler tarafından verilmelidir. Koşulları iyi olmayan liselerin başka liselerin imkanlarından yararlanmalarına fırsat verilmelidir.
- 6- Liselerde rehberlik hizmetleri artırılmalıdır. Bu hizmetler hem öğrencilere hem de öğretmenlere yapılmalıdır. Danışman öğretmenler ve sınıf öğretmenlerinin işbirliği sağlanarak öğrenciler yönlendirilmelidir. Öğretmenlerin durumları da daha sağlıklı incelenmeli ve gerekli yönlendirmeler yapılmalıdır. Öğretmenlerin yönlendirilmesi için müfettişlerde formatör görevini yerine getirebilirler. Bu noktada müfettişlerin öğretmenlerle daha sık yüz yüze gelmeleri ve denetimden ziyade yönlendirme ve rehberlik faaliyetlerine ağırlık vermeleri gerekmektedir.

- 7- Ülkemizde yabancı dil eğitimi başarısızdır. Yıllarca verilmesine rağmen öğrenilememektedir. Liselerde yabancı dil hazırlık olmalı ve ayrıca, diğer yıllarda da öğrencilerin yabancı dili aktif kullanmaları sağlanmalıdır. Türk öğrencilerinin öğrenmeme nedenleri bulunmalı ve bize özgün metotlar geliştirilmelidir. Derslerde yönlendirici projeler ve ödevlerle uygulamalı olarak teknolojinin de imkanlarından yararlanarak yabancı dili kullanma olanakları sağlanabilir.
- 8- Bilgisayar donanımları sağlanmalı ve aktif kullanımı sağlanmalıdır. Okullarda hemen sağlanmıyorsa bile çevre koşullarının olumlu kullanılması sağlanmalıdır. Öğrenciler teknolojiden de faydalanarak araştırma faaliyetlerine yönlendirilmelidir. Bu konuda ailelerin desteği alınabilir. Öğrenciler kişisel bilgisayarlarını sınıfa getirebilir.
- 9- Okul öncesinden üniversite eğitimine ve öğretmen yetiştirme kurumları da dahil sistem bütünlüğü anlayışından hareketle tutarlılık sağlanmalıdır.
- 10- Ders geçme notu % 60 olabilir. Lise eğitimini başaramayacak olanlar kısa dönemde çıraklık eğitimi ya da beceri eğitimi kazandıran meslek liselerine yönlendirilmelidir. Meslek liselerine gidenlerin de üniversiteye girişlerinde önlerinin açılması gerekir.
- 11- El becerilerinin gelişmesi için yaz tatillerinde Endüstri Meslek Liseleri ve Kız Meslek Liselerinde 15'er günlük yoğun uygulamalı çalışmalar yapılabilir.

Arzu edilen, zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılmasıdır. Öncelikle yapılması gereken ise, mevcut lise uygulamalarımızın yeniden yapılandırılarak aktif, üretken, çağdaş, teknolojiyi kullanabilen, yabancı dili olan, kişiliği ve özgüveni gelişmiş bilinçli öğrenciler yetiştirmektir. Getirilmesi gereken yeniliklerde aceleci davranmamalı, derinlemesine araştırılarak ve ön denemeleri yapılarak, sonuçlarının ülkemiz için doğuracağı durumlar saptanarak nitelikli çalışmalar sonucu gelişme ve değişme sağlanmalıdır.

Kaynaklar

- Alkan, C. (2001). "Gençlerin Eğitimi", *Çağdaş Eğitim*, 280, s: 15-18.
- Bevevino, M. M.; Dengel, S.; Adams, K. (1999). "Constructivist Theory in the Classroom", *Clearing House*, 72, s:275-279.
- Branton, S.C. (2001). "Enhancing a Career Exploration Program for 8th Grade Students with an Assesment for the Multiple Intelligences", *Eric E.D.* 452212.

- Checkley, K. (1997). "The First Seven and The Eighth", *Educational Leadership*, s: 8-13.
- Çelik, S. (1998). "İsveç Eğitim Sistemi", *Çağdaş Eğitim*, 240, s: 29-34.
- Demirel, Ö. (1992). *Karşılaştırmalı Eğitim*, Ankara, Hacettepe Üniversitesi.
- Doğan, S. (1997). "Gençlik Sorunlarına Yönelik Psikolojik Yardım: Psikolojik Danışma ve Rehberlik", *Çağdaş Eğitim*, 228, s:15-17.
- Emig, V.B. (1997). "A Multiple Intelligences Inventory", *Educational Leadership*, 55(1), s: 47-50.
- Güncer, B.; Köse, M. R. (1993) "Effects of Family and School on Turkish Students' Academic Performance", *Education and Society*, 10, s: 105-118.
- Hoover, L.A.; Taylor, R. (1998). "Exploring Vietnam: A Multiple Intelligence Portfolio of Learning", *Social Education*, 62(2), s: 93-96.
- Köse, M. R. (1999). "Üniversiteye Giriş ve Liselerimiz", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, s: 51-60.
- M.E.B. (2001). *2002 Yılı Başında Milli Eğitim*, M.E.B. Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı.
- Özen, R.; Akkutay, Ü.; Cafoğlu, Z.; Çeliköz, N.; Erişen, Y. (1996). *Japon Eğitim Sistemi*, İstanbul, Avni Akyol Kültür ve Eğitim Ümit Vakfı.
- Sönmez, V. (2000). "Üniversiteye Giriş Sınavları Üzerine Bir Deneme", *Eğitim Araştırmaları*, 2, s: 70-74.
- Toptan, K. (2001). "Yeniden Yapılanma", *Çağdaş Eğitim*, 277, s: 3-5.
- Windschitl, M. (1999). "The Challenges of Sustaining a Constructivist Classroom Culture", *Phi Delta Kappa*, 80(10), s: 51-56.